

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Lausuttavana olevan esitysluonnoksen säästöpotentiaali perustuu merkittävilta osin kustannusten siirtämiseen valtiolta kunnille ja se tulee vaikuttamaan jo tällä hetkellä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevien kuntien talouteen negatiivisesti. Luonnoksessa esitettyjen leikkausten ajankohta ei mahdollista kunnan suunnitelmallista ja tarkoituksenmukaista taloudenhallintaa, koska niihin reagointi ei ole optimaalisesti mahdollista ensi vuoden talousarvion ja tulevien vuosien taloussuunnittelun laadinnan ollessa jo pitkällä.

Luonnoksessa esitetty valtion perustoimeentulotuen korvausvastuun lopettaminen vaikuttaa kuntatalouteen kohtuuttomasti etenkin niissä kunnissa, joissa on runsaasti tilapäistäsuojelua saavia Ukrainan pakolaisia. Etenkin kotoutumisen alkuvaiheessa voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti perustoimeentulotuki on heille oleskeluluvasta johtuen suurelta osin ensisijainen toimeentulotuen muoto – varsinkin, jos kunnassa ja alueella työllisyystilanne on haasteellinen työnhakijoiden määrän ollessa tarjolla olevia työpaikkoja merkittävästi suurempi.

Esitysluonnoksessa toimeentulotukimenojen korvaustason muutoksen perusteena on ko. tulovähennysten toimiminen kuntien työllisyyttä edistävien kotouttamistoimien lisäkannustimena. Vuoden vaihteessa voimaan tulevan uuden työllisyyslainsäädännön kanssa tavoite on yhtäläinen: aiempaa nopeampi ja kattavampi työllistymisen edistäminen. Eri toimialojen lainsäädännön yhtenäiset tavoitteet ovat toki kunnan tulokulmasta tervetulleita, mutta esitetyn taloudellisen kokoluokan 'kannustin' työllisyyden edistämiseen johtaa muilla kunnan toiminnan osa-alueilla säästötoimiin ja ei-toivottuihin vaikutuksiin.

Tulevina vuosina esitysluonnoksen sisältämät valtion kustannussäästöjen toteutumistavat aiheuttavat merkittävän vajeen kuntien resursseihin. Talouden kiristymisellä kunnissa tulee olemaan vaikutuksia, jotka kohdentuvat kasvavien sopeuttamistoimien kautta väistämättä kaikkiin kunnan väestöryhmiin – ja mitä ilmeisimmin vaikutukset ovat negatiivisia myös kunnan elinvoimaan.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Kunnalle maksettavien laskennallisten korvausten huomattava lasku etenkin alle 7-vuotiaiden lasten osalta on kohtuuton. Tavoiteltava aikuisten maahan muuttaneiden henkilöiden nykyistä nopeampi kotoutuminen ja työllistyminen tarkoittaa alle kouluikäisten lasten maahan muuttaneiden huoltajien osalta sitä, että heidän lapsilleen on tarjolla riittävästi varhaiskasvatuspalveluja. Etenkin em. palvelujen alkuvaiheessa perheet tarvitsevat erilaista ohjausta ja lapset mahdollisia tukipalveluja. Esitetty leikkaus tulee vaikuttamaan varhaiskasvatuksessa muun muassa käytettävissä olevan tuen ja ohjauksen laatuun ja määrään.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

15 § Monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi (kumotaan)

17 § Monialainen kotoutumissuunnitelma (kumotaan)

Hyvinvointialueiden perustamisesta saakka ovat ne ja kunnat kehittäneet lainsäädännön tuella yhteistyörakenteita ja toimintansa yhdyspintoja kuntien asukkaiden kokonaishyvinvoinnin edistämiseksi ja taloudellisesti kestävä toiminnan toteuttamiseksi. Rajalliset taloudelliset resurssit ovat haastaneet em. yhteistyötä, mutta lain velvoitusten mukainen toiminta on mahdollistanut monialaisen osaamisen hyödyntämisestä syntyneen selkeän lisäarvon niin palveluprosessien laatuun ja tarkoituksenmukaiseen ajalliseen lyhentämiseen, päällekkäisen työn karsimiseen kuin taloudellisuuden paranemiseenkin liittyen. Lakisääteisistä velvoitteista luopuminen mahdollistaa niukka resurssisten hyvinvointialueiden vetäytymisen edellä kuvatusta yhteistyöstä. Nyt kumottaviksi esitettävien pykälien poistaminen herättää siten vahvaa huolta kunnan asukkaiden ja kotoutumista edistävien palvelujen asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun vaarantumisesta, hankalasti koordinoitavista palveluprosesseista sekä ei-toivottavien taloudellisten vaikutusten toteutumisesta ko. toiminnassa. Yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta kumottavaksi esitettävien pykälien toteutuminen lisää myös välillisesti vaaraa niin kunnan väestöryhmien välisen kuin niiden sisäisenkin eriytyneisyyden ja vastakkainasettelujen lisääntymisestä.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

13 § Kunnan velvollisuus laatia Kotoutumisohjelmasta asiakirja (3. momentti kumotaan)

21 § Perheen kotoutumissuunnitelma (kumotaan)

45 § Kotoutumisen edistämisen suunnittelu, kehittäminen ja seuranta kunnassa (seurantavelvollisuus kumotaan)

48 § Kunnan maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmä (kumotaan)

Sinänsä normien purku ja kunnan itsellisen ratkaisuvallan lisääminen on kannatettavaa, mutta em. tehtävien osalta lakisääteisyys poistaminen ei tosiasiallisesti kunnan tehtäviä juurikaan kevennä.

Hallituksen luonnosesitys sisältää kunnan kotoutumisen edistämiseen liittyvän seurantavelvollisuuden poistamisen, kotoutumisohjelman laadinnan keventämisen sekä kunnan raportointivelvollisuuden purkamisen ELY-keskuksiin. Huomattavaa on, ettei vastuullisesti ko. toimintaa toteuttava kunta voi jättää edellä mainittuja kotoutumisen edistämisen eri toimijatahot

huomioivaa kokonaissuunnittelua tekemättä – seuranta mukaan lukien - ilman, että toiminnan vaikuttavuus ja tuloksellisuus kärsii merkittävästi.

Hallituksen esitys kuntien raportointivelvoitteen poistamisesta ELY-keskuksille on kannatettava.

Kumottavaksi esitettävä 21 § on tukenut lapsiystävällisyys -tulokulman ja lapsen edun huomioimista perheiden kotoutumista edistettäessä. Sen poistuessa em. näkökulma heikkenee.

Voimassa olevan lain 48 § mukaisen yhteistyöryhmän perustamatta jättäminen ei ole kunnalle vaihtoehto. Muodossa tai toisessa poikkihallinnollista työskentelyä on jatkettava, jotta voidaan jatkossakin muun muassa hyödyntää monialaista osaamista ja yhteen sovittaa eri toimijatahojen toimintaa ja toiminnan suunnittelua sekä tukea hyviä väestösuhteita paikallisesti.

Kemppainen Tiina

Forssan kaupunki - sivistysjohtaja Jarmo Pynnönen ja hyvinvointi- ja
kehityspäällikkö Tiina Kemppainen